

ANDRZEJ GOMUŁOWICZ

POŚREDNI CHARAKTER PODATKU OBROTOWEGO

Ustanowienie podatku obrotowego, obciążającego jednostki gospodarki uspołecznionej, wywołało, już z chwilą wprowadzenia go do polskiego systemu podatkowego, refleksję i pytanie o jego charakter¹. Wskazanie, kto rzeczywiście ponosi ekonomiczny ciężar zapłaty podatku obrotowego — czy ten podmiot, który jest formalnie podatnikiem, czy też inny, a więc ludność — wymagało przełamania pewnego schematu myślowego, co do pojmowania polityki społeczno-gospodarczej jaką socjalistyczne państwo prowadzi m. in. w stosunku do ludności. O to jednak nie było łatwo.

W okresie kształtowania się w Polsce nowego ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego, trudno było władzy państwowej zaakceptować pogląd, że podatek obrotowy jest typowym podatkiem pośrednim i że, ze względu na to, iż faktycznie obciąża dochód ludności w momencie jego wydatkowania, jest formą opodatkowania konsumpcji ludności.

Podatki pośrednie utrudniają systematyczne podnoszenie poziomu życia ludności i zapewne świadomością tego podyktowana była ówczesnie postawa władzy państwowej. Obawiano się możliwych do przewidzenia negatywnych następstw społecznych, zwłaszcza w warunkach niezrównoważonego rynku.

Rzutowało to także i na piśmiennictwo fachowe, w którym na ten temat panowało raczej milczenie, bynajmniej jednak nie dlatego, że problem nie był dostrzegany.

¹ Jest rzeczą znaną, że piszący na ten temat, czerpali argumenty m.in. z opracowań nauki skarbowości; np. R. Rybarskiego, *Nauka skarbowości*, Warszawa 1935; H. Daltona, *Zasady skarbowości*, wydanie Warszawa—Łódź 1948. Powołując się na tych autorów, wskazywano, że podatek obrotowy obciąża głównie towary i usługi konsumowane przez ludność. Sięgano do dzieł W. I. Lenina np. do głośnego opracowania *W związku z państwowym preliminarzem budżetowym*, w: *Dzieła i. 5*, Warszawa 1950, w którym autor dowodził, że z uwagi na niskie dochody ludności byłoby niedorzecznością utrzymywać opodatkowanie obrotu, który spada swoim ciężarem na konsumenta. Por. na ten temat m.in.: L. Kurowski, *O potrzebie reform w prawie podatkowym*, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 1956, nr 10, s. 384; T. Kierczyński, *O charakterze podatku obrotowego*, *Finanse* 1959, nr 6, s. 30-40; M. Weralski, *Kierunki reformy polskiego systemu podatkowego*, Warszawa 1960, s. 100 i n.

Problematyka pośredniego opodatkowania ludności — w formie podatku obrotowego od jednostek gospodarki uspołecznionej — w warunkach gospodarki socjalistycznej musiała przechodzić zatem niezwykle meandry w literaturze prawno-finansowej i ekonomicznej.

Dyskusje na temat charakteru podatku obrotowego odżywały wraz z dokonywanymi przeobrażeniami w życiu społeczno-gospodarczym kraju². Argumenty, które wówczas formułowano, usystematyzować można najogólniej w sposób następujący:

— Ustawodawstwo podatkowe faktycznie wprowadziło do praktyki życia społeczno-gospodarczego podatek pośredni i jest nim podatek obrotowy od j.g.u. Przedmiotem opodatkowania jest obrót wyrobami, które służą ostatecznej konsumpcji oraz opłaty za świadczenie określonych rodzajów usług. Przez obrót wyrobami, które służą ostatecznej konsumpcji ludności, rozumne się ich sprzedaż dokonywaną bezpośrednio ostatecznemu konsumentowi.

— Ta forma opodatkowania ma także swój aspekt społeczny. Podatek od wydatków, tj. ponoszony przy okazji dokonywania zakupów, indywidualizuje obciążenie daniną, ale to indywidualizowanie zbyt często oddziałuje w zgoła niepożądanym kierunku³. Państwo, poprzez odpowiednie kształtowanie wysokości stawek podatkowych na określone towary, stara się zróżnicować wysokość opodatkowania tak, by więcej ciążyło ono na mniej podstawowych dobrach, ale nie zawsze jest to oparte na rzetelnej znajomości rynku. Generalnie zatem, podatek obrotowy od j.g.u. nie sprzyja realizacji sprawiedliwego rozkładania ciężaru podatkowego a w szczególności utrudnia systematyczne podnoszenie poziomu życia ludności.

— Państwo, z uwagi na to, że podatek pośredni faktycznie funkcjonuje, niezależnie od obiekcji ustrojowych i społeczno-gospodarczych⁴,

² Zob. np. cytowane opracowania L. Kurowskiego, T. Kierczyńskiego, M. Weralskiego a także Z. Jaśkiewicza, *Teoria akcyzy w Polsce Ludowej*, Sopot 1963,

³ Wiadomo bowiem, że najpotrzebniejsze dobra są nabywane przede wszystkim przez tych, którzy mają mniejsze dochody, a następnie, że im liczniejsza rodzina, tym więcej musi ona nabywać tych właśnie dóbr. W takich warunkach wysokość dochodów nie może służyć za zadowalającą miarę jego rzeczywistego znaczenia w gospodarstwie domowym; musi być zrelatywizowana do wysokości kształtowanych pod wpływem podatku obrotowego cen określonych towarów i usług.

⁴ Z wielu powodów odmawiano podatkowi obrotowemu charakteru podatku pośredniego. Decydujące jednak znaczenie miały względy natury politycznej i społecznej. Politycznej, gdyż podatki pośrednie były prezentowane w oficjalnej polityce gospodarczej jako nieodłączna cecha gospodarki kapitalistycznej. Kontrast zatem byłby zbyt słaby, gdyby stwierdzić, że towarzyszą one także i gospodarce socjalistycznej. A to z kolei, bardzo silnie wiąże się z aspektem natury społecznej. Cechą podatków pośrednich jest bowiem to, że obciążają one dochód ludności w momencie jego wydatkowania; są wliczane w cenę towarów i sprzyjają ich podwyższaniu. Wywierają one określony wpływ na poziom życia ludności.

powinno formalnie uznać fakt jego istnienia i zmienić charakter regulacji prawnej.

Ostatnie zagadnienie wymaga nieco szerszego wyjaśnienia. Prawna regulacja podatku obrotowego wskazywała, że jego podmiotem są jednostki gospodarki uspołecznionej. Bardziej jednak wnikliwie spojrzenie na sposób kształtowania stawek podatku, upoważniało do stwierdzenia, że jest to w rzeczywistości najbardziej powszechny podatek pobierany od ludności. Jego zakres, ze względu na systematycznie rozbudowywany przedmiot opodatkowania, jest nieporównywalny z jakimkolwiek podatkiem pobieranym od ludności.

Tak oto przesłanki ustrojowe i założenia polityki społeczno-gospodarczej rozmięły się z rzeczywistością i stosowaną praktyką.

Ludność nie uświadamiała sobie, że kupując określone towary, płaci jednocześnie podatek, państwo zaś ze swej strony nie czyniło nic, co mogłoby się przyczynić do wyjaśnienia charakteru podatku obrotowego.

Nie bez powodu podatek obrotowy uregulowany był aktem prawnym niskiej rangi, gdy chodzi o hierarchię źródeł prawa, a mianowicie uchwałą Rady Ministrów. Taki tryb regulacji prawnej — gdy pamięta się, że tylko najwyższy organ władzy państwowej może decydować o stopniu i zakresie opodatkowania ludności — był naturalnym następstwem nieuznawania przez państwo w drodze prawnej pośredniego charakteru podatku obrotowego od jednostek gospodarki uspołecznionej.

Na pytanie, kto rzeczywiście ponosi ciężar ekonomiczny podatku obrotowego, najdobitniej odpowiadała praktyka życia społeczno-gospodarczego. W sposób zbliżony, choć nieco zróżnicowany, brzmiał głos doktryny.

Teza, że jednostki gospodarki uspołecznionej tylko formalnie są podatnikami, a faktycznie ludność nie znajdowała aprobaty w ocenie władz i tym samym, co naturalne, nie mogła doczekać się ustawowego rozstrzygnięcia.

Podatek obrotowy na przestrzeni lat podlegał wielu istotnym zmianom, przełomowe znaczenie przyniósł dopiero rok 1982⁵. Można uznać, że nowa regulacja prawna potwierdziła, iż podatek obrotowy ma w znacznym stopniu pośredni, konsumpcyjny charakter. Uzasadniony jest zatem powrót do tej tematyki i przedstawienie jej na nieco szerszym tle.

Podatek obrotowy od jednostek gospodarki uspołecznionej, zwłaszcza w warunkach przeprowadzanej reformy gospodarczej, może w życiu społeczno-gospodarczym kraju spełniać różnorodne zadania⁶; zadania te określa się często mianem funkcji. Funkcje podatku obrotowego, a także

⁵ Ustawa z dnia 26 II 1982 r. o opodatkowaniu jednostek gospodarki uspołecznionej; tekst jednolity Dz. U. nr 16 z 1984, poz. 75.

⁶ Zob. np. B. Ciaś, *Modyfikacje w systemie finansowym i opodatkowaniu przedsiębiorstw*, Finanse 1983, nr 2, s. 2 i n.; S. Chudzyński, *Zmiany w systemie opodatkowania jednostek gospodarki uspołecznionej*, Finanse 1983, nr 11, s. 10 i n.

zakres ich wykorzystania, uzależnione są od wielu czynników m. in. od stosunków społeczno-gospodarczych, stosowanych mechanizmów zarządzania gospodarką narodową, założeń polityki podatkowej, konstrukcji podatków. Szerzej rzecz ujmując od założeń polityki społeczno-gospodarczej państwa, zdeterminowanej w dużym stopniu przesłankami ustrojowymi.

Podatkowi obrotowemu przypisuje się w różnym oczywiście zakresie pełnienie następujących funkcji: fiskalnej, cenotwórczej, stymulacyjnej i kontrolnej.

Na tle realizacji dwóch głównie funkcji — fiskalnej i cenotwórczej⁷ — wyłania się z całą wyrazistością zagadnienie pośredniego charakteru podatku obrotowego. Podatek obrotowy pozostaje nadal podstawowym źródłem dochodów budżetu państwa⁸. Wpływy z tego podatku, począwszy od zmiany systemu podatkowego jednostek gospodarki uspołecznionej, kształtują się następująco:

w 1982 r.	—	125 mld zł,
w 1983 r.	—	234 mld zł,
w 1984 r.	—	381 mld zł.

Jak wskazują dane, w roku 1982 podatek ten stracił nieco na znaczeniu, a to z uwagi na nowo wprowadzony podatek dochodowy. Wzrost kwot podatku obrotowego następuje w latach następnych. Zmiany w stosunku do roku 1982 wynikają m. in. z tego, że rozbudowane zostały stawki podatku obrotowego, wzrosła produkcja i sprzedaż, a także z uwagi na to, iż podatek ten zaczęto stosować bardziej elastycznie. Na zagadnienie elastyczności podatku obrotowego zwrócona zostanie uwaga w dalszej części artykułu.

Wydajność podatku zwiększyła się przede wszystkim w tych branżach przemysłu, które produkują towary wysoko opodatkowane. Są to zatem przemysły: lekki, chemiczny, maszynowy, drzewny i elektrotechniczny.

Fiskalną funkcję podatku obrotowego⁹ usiłuje się niekiedy, w celu zneutralizowania wrażenia nadmiernego fiskalizmu, wiązać z tzw. funkcją regulacyjną. Ma ona, oczywiście w założeniu, zapewniać przejęcie przez budżet państwa planowanych w poszczególnych branżach nadwyżek, wynikających z ustalonych cen, po pokryciu ekonomicznie ustalonych kosztów oraz zabezpieczeniu jednostkom gospodarki uspołecznionej właściwego poziomu zysku.

⁷ Patrz na ten temat C. Gias, St. Chudzyński, *Finanse opracowanie z cyklu „Polska reforma gospodarcza”* 1982, s. 55 oraz 73 i n. „Podatek obrotowy ma charakter cenotwórczy, stanowi zatem element kalkulacyjny ceny wyrobu”.

⁸ Szerzej na ten temat zobacz, J. Kaleta, W. Romanowska, *Finanse organizacji gospodarczych*, 1979, s. 67 oraz J. Kaleta, *Gospodarka budżetowa*, 1930, s. 120 i n.

⁹ Zob. B. Ciaś, St. Chudzyński, *Finanse*, s. 72.

Jednakże realizowanie funkcji regulacyjnych, w warunkach reformy gospodarczej, a w szczególności przy bardzo szerokim zakresie cen ustalanych w sposób zdecentralizowany jest bardzo utrudnione, żeby nie powiedzieć iluzoryczne.

Coroczny wzrost wysokości dochodów budżetowych z tytułu pobierania podatku obrotowego oznacza zwiększanie stopnia opodatkowania konsumpcji ludności jeśli uzna się, że jest to podatek pośredni. Wiąże się to z cenotwórczą funkcją podatku obrotowego. Ustawa stanowi: „stawki podatku obrotowego mają charakter cenotwórczy i uwzględniane są jako element kalkulacyjny przy ustalaniu cen produktów”¹⁰. Nie ma więc wątpliwości: podatek obrotowy jest podatkiem pośrednim, albowiem mieści się w cenie świadczenia. Opodatkowanie obrotu j.g.u. spada zatem faktycznie swoim ciężarem na konsumenta.

Działanie podatku obrotowego w tym zakresie zależy w dużym stopniu od kategorii cen stosowanych w odniesieniu do poszczególnych produktów. Ustawa z dnia 28 II 1982 r. o cenach, dokonała istotnych zmian w tej dziedzinie, wprowadzając trzy kategorie cen: urzędowe, regulowane, umowne. Ceny urzędowe ustalane są przez ministra ds. cen bądź przez inny organ administracji państwowej. Ceny te ustala się przede wszystkim na te artykuły konsumpcyjne, które mają podstawowe znaczenie dla kosztów utrzymania ludności. Jednakże ceny urzędowe, dotyczą także niektórych wyrobów ważnych z punktu widzenia opodatkowania m. in. napojów alkoholowych, wyrobów tytoniowych, benzyny i olejów napędowych, złota i metali szlachetnych.

Ceny regulowane ustalane są przez producentów, jednakże według wytycznych określonych przez ministra ds. cen bądź inny właściwy organ administracji państwowej. Ceny te ustala się m. fin. na:

- towary i usługi dotowane przez budżet,
- towary będące środkami spożycia o charakterze standardowym. oraz niektóre usługi,
- materiały wprowadzone do obrotu na podstawie rozdzielników lub objęte obowiązkowym pośrednictwem.

Ceny regulowane ustalane są w wysokości wynikającej z kalkulacji kosztu własnego produkcji, obowiązującego podatku obrotowego bądź dotacji przedmiotowej, z uwzględnieniem narzutu zysku w wysokości określonej przez ministra ds. cen.

Ceny umowne ustalone są na towary i usługi, które nie są zaliczane do kategorii cen urzędowych bądź regulowanych. Ceny ustala sprzedawca (producent) w uzgodnieniu z odbiorcą. W praktyce oznacza to, że odbiorca ma prawo żądać od dostawcy kalkulacji ceny oraz jej negocjowania.

¹⁰ Art. 16 ustawy z dnia 26 II 1982 r. o opodatkowaniu jednostek gospodarki uspołecznionej, (Dz. U. 1984, nr 16).

Z zestawienia kategorii cen, wysunąć można wniosek, że oddziaływanie podatku obrotowego na ceny nie jest jednolite w obszarze działania poszczególnych kategorii cen.

Bezpośredni wpływ podatku obrotowego, widoczny jest przede wszystkim w obszarze cen umownych i cen regulowanych, choć nie można powiedzieć, żeby i ceny urzędowe były od niego wolne¹¹. Zwraca bowiem uwagę fakt, że i w przypadku cen urzędowych przy ustalaniu konkretnej ceny uwzględnia się również podatek obrotowy w obowiązującej wysokości.

Stwierdzić można, że obecnie nie ma już problemu charakteru podatku obrotowego, choć i w tym względzie zapewne będą się rysować różnice poglądów w literaturze prawnofinansowej, pozostaje natomiast problem następstw, a więc skutków pośredniego opodatkowania ludności.

W kontekście nowych rozwiązań prawnych jest oczywiste, że jeśli chodzi o skutki, to opodatkowanie obrotu jednostek gospodarki uspołecznionej daleko wykracza poza ramy działalności podmiotów formalnie podlegających opodatkowaniu. Faktycznie, podatek ten w pośredni sposób obciąża dochody ludności i tym samym wkracza bardzo szeroko w opodatkowanie jej dochodów, dochodów przeznaczonych przede wszystkim na zakup towarów i usług¹².

Co złożyło się zatem na to, że ludność ponosi faktyczny ciężar zapłaty podatku, który winny uiścić jednostki gospodarki uspołecznionej; co sprawiło, że jednostki gospodarki uspołecznionej występują jako płatnicy, którzy z kieszeni nie swojej a cudzej, bo z kieszeni ludności, płacą podatek?

W przyjętej regulacji prawnej podatku obrotowego, bardzo wyraźnie rysują się intencje prawodawcy do coraz to szerszego rozbudowania opodatkowania oraz podnoszenia wysokości stawek podatku. Intencje te z punktu widzenia polityki społecznej nie są zupełnie jasne, natomiast są zrozumiałe jako wyraźny przejaw fiskalizmu i realizacji określonych celów ekonomicznych. Taką niefortunną konstrukcją zakresu przedmiotu opodatkowania trudno traktować jako wyraz realizacji zasady sprawied-

¹¹ Zagadnienie cen w kontekście reformy gospodarczej i z uwzględnieniem określonych preferencji społecznych przy ich stanowieniu stało się przedmiotem wielu interesujących opracowań. Zob. np. R. Zieliński, *Preferencje społeczne w stanowieniu cen*, 1932, *Finanse* nr 1-2, s. 55; H. Maj, B. Włoszczowski, *Założenia reformy cen a praktyka ustalania cen umownych i regulowanych*, 1983, *Finanse* nr 2, s. 43 i n.; por. także: L. Fedorowicz, *Polityka i system cen*, *Finanse* 1983, nr 3, s. 3 i n.

¹² Ponieważ stawka podatku obrotowego jest wkalkulowana w cenę sprzedaży danego towaru czy usługi, dlatego też w rzeczywistości źródłem podatku obrotowego są dochody ludności, która dokonuje zakupu tych towarów i usług.

¹³ Po prostu dlatego, że praktyka ta pozostając w dużej kolizji z treścią postulatu sprawiedliwości podatkowej, utrudnia systematyczne podnoszenie poziomu życia ludności.

liwego rozkładania ciężaru podatkowego¹³, zwłaszcza jeśli się zważy, że w ostatecznym rachunku „ciężar podatkowy ponosi człowiek, jako ten, który swoją pracą wytwarza dochód narodowy, oraz jako ten, kto ostatecznie spożywa owoce swojej pracy”¹⁴.

W literaturze prawnofinansowej na ogół pisze się na temat aspektu społecznego podatku obrotowego w sposób chyba nadmiernie uproszczony i nieco schematyczny. Najczęściej bowiem stwierdza się, że podatek obrotowy jest wykorzystywany także do realizacji zadań w ramach polityki socjalnej. I tak, w celu zapewnienia określonego standardu życia społeczeństwa wprowadza się ulgi i zwolnienia od podatku obrotowego dla wyrobów i usług mających ważne znaczenie w określaniu kosztów utrzymania ludności np. podstawowe artykuły żywnościowe.

Ponadto, w odniesieniu do wyrobów, których wysoka konsumpcja jest niepożądana ze względów społecznych np. napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe, stosuje się wysokie stawki podatku obrotowego. Prowadzi to do podniesienia ich cen detalicznych i tym samym ogranicza spożycie¹⁵. W tym rozumowaniu umyka jedno niezwykle istotne zagadnienie, to mianowicie, że większość dochodów z tytułu podatku obrotowego pochodzi ze sprzedaży tzw. dóbr trwałego użytku. Są to zwłaszcza wytwory przemysłów: lekkiego, chemicznego, maszynowego, czy drzewnego.

Ów schemat myślowy zrodził się z pokutującego do dnia dzisiejszego poglądu, że ogół dóbr wytwarzanych można podzielić m. in. na artykuły luksusowe, których konsumpcja nie może być uważana za „naturalną”, gdyż są to dobra tzw. wyższego rzędu, oraz te artykuły, które służą najczęściej zaspokojeniu potrzeb podstawowych ludności. W związku z tym uznaje się za społecznie sprawiedliwe stosowanie wysokich stawek podatku obrotowego w odniesieniu do owych artykułów wyższego rzędu i zwalnianie spod opodatkowania np. artykułów żywnościowych. Nieodparcie nasuwa się tu refleksja, że zapomniano o tezie, według której jednym z zadań państwa jest systematyczne podnoszenie poziomu życia ludności.

To, że podatki pośrednie najdotkliwiej obciążają te grupy ludności, której zarobki ukształtowane są poniżej lub oscylują wokół średniej krajowej, nie wynika z istoty tych podatków, lecz z faktu nakładania ich na określonego rodzaju towary i usługi.

Z zagadnieniem podatku obrotowego wiąże się problem przerzucalności podatków¹⁶. Przerzucalność podatków należy rozpatrywać w kon-

¹⁴ L. Kurowski, *O potrzebie reform*, s. 385.

¹⁵ Jak wskazuje wieloletnia praktyka, zasada ta w odniesieniu do tzw. używek, poza chwilowym czasokresem po kolejnej podwyżce ceny, nie znajduje pełnego potwierdzenia.

¹⁶ Szerzej na ten temat, Z. Jaśkiewicz, *Przerzucalność podatków w polskim systemie podatkowym. Studia podatkowe i budżetowe*, Toruń 1964.

tekście elastyczności bądź nieelastyczności popytu na towary będące przedmiotem opodatkowania.

Zagadnienie nieelastyczności popytu nie mieści się jedynie w kategoriach teoretycznych rozważań, lecz przede wszystkim znajduje swoje odbicie w praktyce codziennego życia. Nieelastyczny jest popyt na artykuły pierwszej potrzeby, tzn. takie, które są niezbędne do życia i takie, które uważane są za niezbędne ze względu na poziom społeczno-gospodarczego rozwoju kraju. Wytwórcy, którzy produkują takie artykuły lub świadczą takie usługi mogą przerzucać cały ciężar podatku obrotowego na konsumenta bez ryzyka zmniejszenia popytu wskutek wyższej ceny. Ta przewaga ekonomiczna wytwórcy nad konsumentem powoduje, że interes nabywców wymaga ochrony prawnej w zakresie kształtowania cen.

Popyt elastyczny obejmuje tzw. dobra trwałego użytku, określane często mianem zbytku i luksusu. Jest to pojęcie bardzo wieloznaczne, nieostre, o bardzo szerokim zakresie i musi być odnoszone do konkretnych warunków społeczno-gospodarczych. One to bowiem są wyznacznikiem jego treści.

Skarb Państwa stosuje w odniesieniu do wytwórców tych przedmiotów zasady zwiększonego obciążenia podatkiem obrotowym. W ten sposób uzyskuje się zwiększone wpływy fiskalne, obciążające produkcję, które według założeń jest dostępne jedynie dla osób o wyższych zarobkach.

Zmiana charakteru ekonomicznego podatku obrotowego, została jednoznacznie określona w ustawie o opodatkowaniu jednostek gospodarki społecznej. Główny swój wyraz znajduje w tym, że obecnie podatek obrotowy jest wykorzystywany jako narzędzie finansowe oddziaływania na ceny.

Wykorzystywanie podatku obrotowego dla realizacji określonych zadań polityki ekonomicznej przejawia się bardzo wyraźnie w oddziaływaniu na relacje między cenami określonych wyrobów. Przez to także pragnie się uzyskać wpływ na kształtowanie równowagi rynkowej.

Przy niezrównoważonym rynku potrzeba interwencyjnego działania na ceny poprzez podatek obrotowy może okazać się dla polityki ekonomicznej szczególnie silną pokusą¹⁷. Byłoby to więc działanie ukierunkowane na wymuszanie tzw. ceny równowagi. Nie są to obawy nieuzasadnione, jeśli zważy się aktualną i perspektywiczną równowagę rynkową w Polsce.

Elastyczność podatku obrotowego, powinna więc oznaczać nie tylko jego doskonalenie jako podstawowego źródła dochodów budżetu pań-

¹⁷ Przy rynku zrównoważonym potrzeba takiego oddziaływania będzie ograniczona.

stwa, ale przede wszystkim jako narzędzie oddziaływania na kształtowanie się cen w interesie ogólnospołecznym¹⁸.

Jest to zatem postulat, aby realizacja funkcji fiskalnej podatku obrotowego nie przesłoniła interesu indywidualnych konsumentów — faktycznych podatników podatku obrotowego.

QUESTION OF THE INDIRECT CHARACTER OF TURN-OVER TAX

Summary

The turn-over tax payed formally by the units of socialized economy is a typical indirect tax burdening population incomes at the moment of their spending. It is thus a form of taxing a public consumption.

The Act of Taxating the Units of Socialized Economy of 26 Feb. 1982 provides in the art. 16 that "rates of turn-over tax are of a price creating character and they are accounted for as a calculating element of the product price". The tax is therefore embeded in the price of performance and taxation of the turn-over of units of socialized economy is actually burdening the consumer. The way the turn-over tax rates are formed suggests that in reality it is the most common tax imposed on public. Its range on account of the systematically extended subject of taxation is incomparable with any other tax levied from the public.

The annual increase of the budgetary income on account of the turn-over tax revenues is equal to the increase of taxation of the public consumption since that tax is recognized to be indirect.

The turn-over tax can become the obstacle in a systematic growth of the public living standard, it is therefore necessary to formulate a postulate intended for the socio-economic policy makers that the execution of the fiscal function of turn-over tax cannot hinder individual interests of the consumers, the actual payers of that tax.

¹⁸ Należy mieć na uwadze przede wszystkim przeciwdziałanie — w interesie ogólnospołecznym — nieuzasadnionym podwyżkom cen umownych i regulowanych.